

ПРАКТИЧЕСКО УПРАЖНЕНИЕ 6

Изследване на резонансни явления.

Цел на упражнението: Да се изследват явленията резонанс на токовете и резонанс на напреженията в електрическите вериги.

1. Необходимо оборудване

Оборудване	Брой
Учебна платка	1 бр.
Кутийка свързващи проводници	1 бр.
Генератор на функции	1 бр.
Двулъчев осцилоскоп	1 бр.
Резистор 100 Ω , 5 W	1 бр.
Кондензатор 100 nF, 400 V МРЕМ	1 бр.
Бобина 290 μ H	1 бр.
Сонда за осцилоскоп	2 бр.
Сонда за функционален генератор	1 бр.

2. Въведение

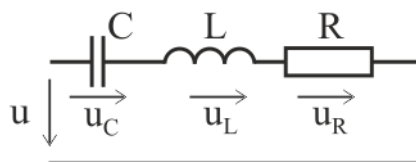
Във вериги при установен синусоидален режим реактивните съпротивления на бобини и кондензатори са функция на честотата:

$$X_C = \frac{1}{\omega \cdot C}$$

$$X_L = \omega \cdot L$$

където $\omega = 2 \cdot \pi \cdot f$ е ъгловата честота в $rad \cdot s^{-1}$, а C и L са съответно капацитета на кондензатора във F , и индуктивността на бобината в H . Комплексното съпротивление Z на последователна RLC верига (фиг. 1) е:

$$Z(\omega) = R + j\omega L - j\frac{1}{\omega C} = R + j(X_L - X_C)$$

Фиг. 1. Последователно съединение на резистор, кондензатор и бобина.

Ситуацията при която $X_L = X_C$ (т.е. $\omega \cdot L = \frac{1}{\omega \cdot C}$) се нарича резонанс на напреженията, като тя настъпва при т.н. резонансна честота ω_0 :

$$\omega_0 = \frac{1}{\sqrt{L \cdot C}}$$

При нея комплексното съпротивление на веригата става чисто активно:

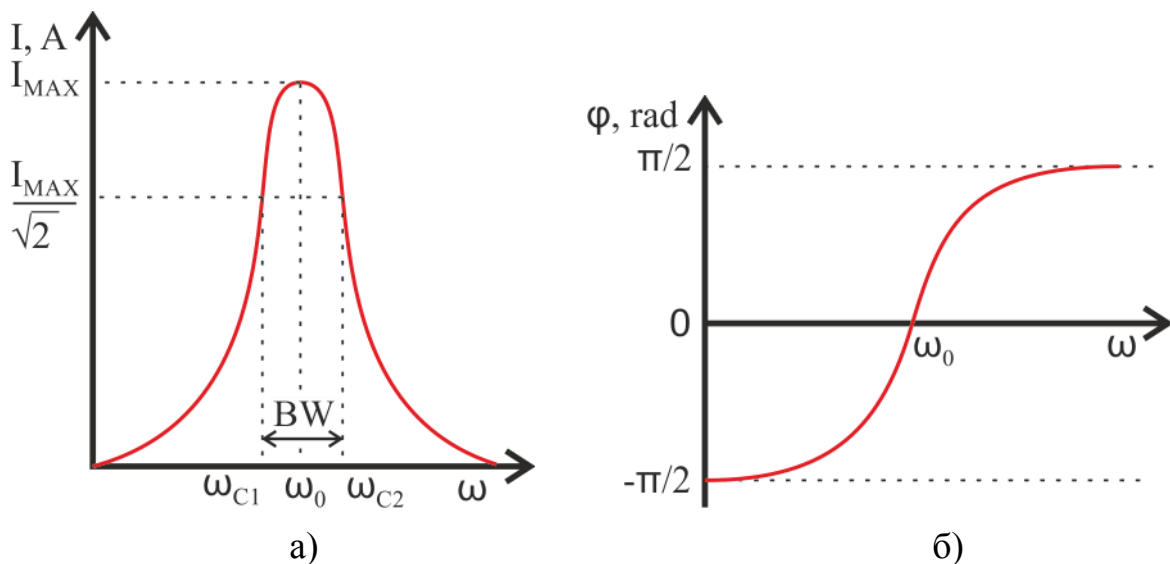
$$Z(\omega) = R + j(X_L - X_C) = R$$

т.е. бобината и кондензатора, взети заедно, представляват късо съединение, поради което токът има максимум (фиг. 2а):

$$I_{MAX} = \frac{U}{Z(\omega_0)} = \frac{U}{R}$$

По същата причина, при резонанс на напреженията фазовата разлика φ на веригата става 0° (фиг. 2б):

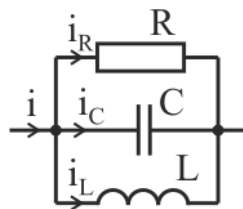
$$\varphi = \arctg \frac{X_L - X_C}{R} = \arctg \frac{0}{R} = 0$$

Фиг. 2. Честотни зависимости на тока $I(\omega)$ и фазовата разлика $\varphi(\omega)$ при последователна RLC верига.

Аналогично, комплексната проводимост на паралелна RLC верига (фиг. 3) е:

$$Y = \frac{1}{R} - j \left(\frac{1}{\omega \cdot L} - \omega \cdot C \right) = \frac{1}{R} - j(B_L - B_C)$$

Фиг. 3. Паралелно съединение на резистор, кондензатор и бобина.

В случая, може да възникне т.н. резонанс на токовете, като условието за това е $B_L = B_C$ (или $\frac{1}{\omega L} = \omega C$), т.е. същото като при резонанс на напреженията. При възникване на резонанс на токовете, комплексната проводимост става чисто активна:

$$Y = \frac{1}{R} - j(B_L - B_C) = \frac{1}{R}$$

поради което токовете i_L и i_C през бобината и кондензатора са равни, но с противоположна посока, т.е.:

$$i_L + i_C = 0$$

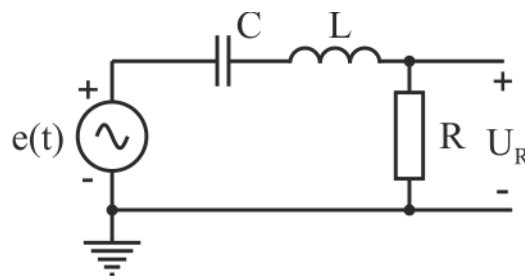
Следователно, целият входен ток i минава през резистора:

$$i = i_R + i_L + i_C = i_R$$

В случай, че отсъства резистор (паралелна LC верига), резонансът прекъсва веригата и ток не протича.

3. Задачи за изпълнение

Задача 1. Да се изследва явлението „Резонанс на Напреженията“ за схемата от фиг. 4, използвайки елементи и $C = 100 \text{ nF}$, $L = 290 \text{ }\mu\text{H}$ и $R = 100 \text{ }\Omega$.

Фиг. 4. Схема за изследване резонанс на напреженията.

Стъпка 1. Да се свърже схемата от фиг. 4 върху учебната платка. Една сонда на осцилоскопа да се свърже към източника, а втората - към резистора.

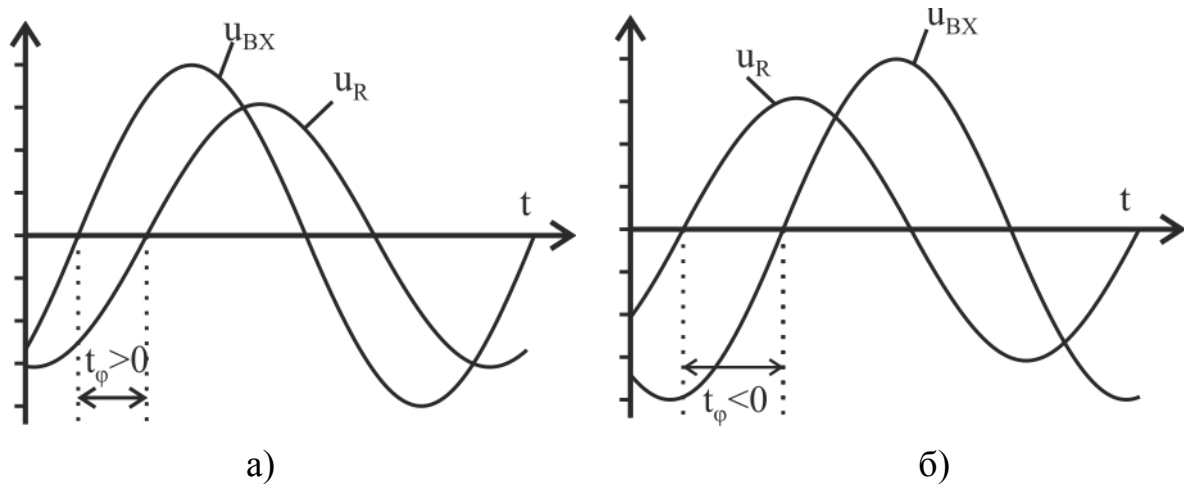
Стъпка 2. За всяка от честотите в протокола:

- Използвайки показанията на осцилоскопа, да се подаде входно напрежение с амплитуда $U_{mBx} = 2 \text{ V}$;
- Да се отчете амплитудната стойност U_{mR} на напрежението върху резистора;
- Да се определи амплитудата на тока през резистора съгласно закона на Ом:

$$I_{mR} = \frac{U_{mR}}{R}$$

- Да се отчете фазовата разлика t_φ между входното напрежение и тока (напрежението върху R) в секунди (фиг. 5);

Забележка: Ако u_{BX} изпреварва u_R , началната фаза t_φ е положителна (фиг. 5а), а в противен случай – отрицателна (фиг. 5б)

Фиг. 5. Определяне на фазовата разлика в секунди: а) $t_\varphi > 0$; б) $t_\varphi < 0$.

- Да се определи фазовата разлика φ в градуси:

$$\varphi = \frac{360 \cdot t_\varphi}{T} = 360 \cdot t_\varphi \cdot f$$

Стъпка 3. Да се начертае зависимостта $I_{mR}(f)$.

- Да се определи амплитудата на тока, при който се консумира половината от максималната активна мощност:

$$I_{0,5P} = \frac{I_{MAX}}{\sqrt{2}}$$

- Да се отбележи на графиката стойността на $I_{0,5P}$ и да се определят критичните честоти f_{C1} и f_{C2} , както е показано на фиг. 2а.
- Да се определи широчината на честотната лента:

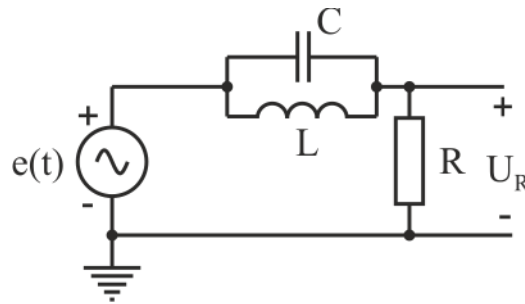
$$BW = f_{C2} - f_{C1}$$

- Да се определи качественият фактор Q на веригата:

$$Q = \frac{f_0}{BW}$$

Стъпка 4. Да се начертае честотната зависимост $\varphi(f)$.

Задача 2. Да се изследва явлението „Резонанс на Токовете“ за схемата от фиг. 6, използвайки елементи $C = 100 \text{ nF}$, $L = 290 \text{ }\mu\text{H}$ и $R = 100 \text{ }\Omega$.

Фиг. 6. Схема за изследване резонанс на токовете.

Стъпка 1. Да се свърже схемата от фиг. 6 върху учебната платка. Една сонда на осцилоскопа да се свърже към източника, а втората - към резистора.

Стъпка 2. За всяка от честотите в протокола:

- Използвайки показанията на осцилоскопа, да се подаде входно напрежение с амплитуда $U_{m.BX} = 2 V$;
- Да се отчете амплитудната стойност U_{mR} на напрежението върху резистора;
- Да се определи амплитудата на тока през резистора съгласно закона на Ом:

$$I_{mR} = \frac{U_{mR}}{R}$$

Стъпка 3. Да се начертае зависимостта $I_{mR}(f)$.

- Да се определи амплитудата на тока, при който се консумира половината от максималната активна мощност:

$$I_{0,5P} = \frac{I_{MAX}}{\sqrt{2}} = \frac{U_{m.BX}}{\sqrt{2}R}$$

- Да се отбележи на графиката стойността на $I_{0,5P}$ и да се определят критичните честоти f_{C1} и f_{C2} , както е показано на фиг. 2а.
- Да се определи широчината на честотната лента:

$$BW = f_{C2} - f_{C1}$$

- Да се определи качественият фактор Q на веригата:

$$Q = \frac{f_0}{BW}$$

4. Въпроси

1. На какво се дължат честотните свойства на бобините и кондензаторите?
2. Какво се случва при резонанс на напреженията?
3. Какво се случва при резонанс на токовете?